

Rīgā

Dokumenta datums ir tā
elektroniskās parakstīšanas datums

Nr. 1.8.-2

**Vides Aizsardzības un reģionālās attīstības
ministrei Ingai Bērziņai,**

**Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko
lietu komisijas Latgales apakškomisijai**

*Par Rīcības plānu Austrumu pierobežas
ekonomiskajai attīstībai 2024.-2026.gadam*

Latvijas Pilsoniskā alianse (turpmāk - LPA) un zemāk parakstījušās organizācijas vēršas pie Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas ar aicinājumu mērķtiecīgi sekmēt Austrumu pierobežas ekonomisko attīstību, aicinot papildināt Rīcības plānu Latvijas Austrumu pierobežas ekonomiskajai izaugsmei 2024.-2026.gadam (turpmāk - Rīcības plānu) ar konkrētiem atbalsta instrumentiem, balstoties uz ieinteresēto pušu (darba ņēmēji, komersanti, patērētāji, biedrības un nodibinājumi, finanšu iestādes, politikas veidotāji) savstarpējo ietekmi un sadarbību. **Aicinām Rīcības plānu papildināt ar pasākumiem, kas vērsti uz pilsoniskās sabiedrības stiprināšanu, tādējādi sekmējot pilsonisko dialogu, stiprinot nacionālo drošību un sniedzot ieguldījumu sociālajā un ekonomiskajā izaugsmē Latvijas Austrumu pierobežā.**

Ir nepieciešami mūsdienīgi risinājumi ekonomiskās izaugsmes veicināšanai un ir jāstiprina sabiedrības drošumspēja, tai skaitā ieguldījumi cilvēkkapitālā, kas ir būtisks tautsaimniecības attīstības faktors. Šajā vēstulē esam apkopojušas galvenos punktus pilsoniskās sabiedrības stiprināšanai, kas būtiski palīdzēs sasniegt arī Rīcības plānā minētos mērķus.

1. Par pilsoniskās sabiedrības līdzdalības veicināšanu

Augstu vērtējam Rīcības plānā paredzēto teritoriālās pieejas pielietošanu atbalsta sniegšanā, taču aicinām paredzēt atbalstu sadarbībai starp pašvaldībām un biedrībām un nodibinājumiem kā ļoti svarīgiem teritoriāliem partneriem. Rīcības plāns atsaucas uz teritoriālās pieejas (*place-based approach*) pielietošanu reģionālās attīstības veicināšanā, kas paredz katra reģiona iekšējās izaugsmes potenciāla stimulēšanu un reģionu specifisko priekšrocību izmantošanu. Vēlamies uzsvērt, ka tieši biedrībām un nodibinājumiem ir ļoti svarīga loma reģionālās izaugsmes potenciāla stimulēšanā. Biedrību un nodibinājumu pārstāvji ir lokālo kontekstu eksperti, kas ikdienā strādā ar vietējām kopienām. Tādēļ pašvaldībām un valsts institūcijām ir iespēja izmantot biedrību un nodibinājumu kapitālu un ieguldījumu reģionālās izaugsmes veicināšanā, lai sasniegtu dažādākas sabiedrības grupas un vietējās kopienas. Arī OECD Padome reģionālās attīstības politikas plānošanas teritoriālās pieejas pielietošanas kontekstā rekomendē politikas veidošanas ciklā aktīvu sadarbošanos ar visām lokālajām ieinteresētajām pusēm, tostarp pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, lai kopīgi definētu reģionu attīstības vajadzības¹.

Vēlamies arī vērst uzmanību uz 2024.gada janvārī apstiprināto Valdības rīcības plānu², kura 21.punkts paredz atbalstu mērķtiecīgai pilsoniskās sabiedrības attīstībai ar minētiem tādiem darbības rezultātiem kā īstenota mērķtiecīga pilsoniskās sabiedrības attīstības politika pilsoniskās sabiedrības un interešu aizstāvības stiprināšanai un sekmēta sabiedrības pašorganizēšanās uz iekļaujošas līdzdalības principa pamata, kā arī sadarbības un līdzdarbības prasmju un iespēju paplašināšana, īpaši stiprinot reģionālo un mazākumtautību nevaldības organizāciju kapacitāti un līdzdalību.

Aicinām arī Rīcības plānā iekļaut pasākumus, kas aktualizē pilsoniskā dialoga nozīmi un ieviešanu praksē, un pasākumus, kas vērsti uz stabilu, demokrātiskās vērtībās balstītu un organizēties spējīgu pilsoniskās sabiedrības veidošanu. Tā veidrojama caur kvalitatīvu un aktīvu sabiedrības līdzdalību, kura, savukārt, veicina labāku lēmumu pieņemšanu, sabiedrības dzīves kvalitātes paaugstināšanos un ir nacionālās drošības jautājums, kas ir īpaši būtiski esošajā ģeopolitiskajā situācijā. Sabiedriskās politikas centra Providus pētījuma³ dati liecina, ka šobrīd pašvaldības maz konsultējas ar vietējo organizēto pilsonisko sabiedrību pastāvīgos formātos – konsultatīvās komisijās, padomēs. NVO pārstāvji atzīst, ka organizācijas lielākoties nav iesaistītas pašvaldības lēmumu pieņemšanā. Tāpēc plānā nepieciešams iekļaut pasākumus, kuru mērķis ir veicināt aktīvu sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos. **Nemot vērā biedrību un nodibinājumu lomu kā lokāliem sadarbības partneriem, aicinām Rīcības plānā paredzēt pilsoniskā dialoga un sadarbības stiprināšanu starp vietējām pašvaldībām un biedrībām un nodibinājumiem.**

¹ OECD Padomes rekomendācijas: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0492>

² Valdības rīcības plāns: <https://lvportals.lv/dienaskartiba/359313-ministru-kabinets-apstiprina-valdibas-ricibas-planu-2024>

³ Sabiedriskās politikas centra Providus 2023.gada pētījums “Nevalstiskais sektors Latgalē. Cik liels? Cik stiprs? Cik gatavs krīzēm?”. Autores: Līga Stafēcka, Agnese Frīdenberga un Laima Bērziņa. Pētījums pieejams: <https://providus.lv/wp-content/uploads/2023/11/Providus-Latgale.pdf>

Konkrēti risinājumi:

- (1) aicinām Rīcības plānā iekļaut programmas izstrādi un ieviešanu sabiedrības līdzdalības un interešu pārstāvības stiprināšanai;
- (2) aicinām katrā Austrumu pierobežas pašvaldībā vai plānošanas reģiona mērogā paredzēt vismaz vienu darbinieku, kas strādā ar pilsoniskās sabiedrības un līdzdalības jautājumiem, pārzina NVO sektoru un spēj mobilizēt vajadzīgā brīdī;
- (3) aicinām ieviest partnerības principus Eiropas Savienības fondu plānošanā, ieviešanā un uzraudzībā.

2. Par nacionālās drošības stiprināšanu

Ņemot vērā, ka Rīcības plāns paredz vairākus pasākumus iekšējās un ārējās Latgales plānošanas reģiona kā Austrumu pierobežas teritorijas drošības pastiprināšanai, **aicinām Rīcības plānā iekļaut pasākumus, kuru mērķis ir attīstīt un atbalstīt sabiedrības pašorganizēšanās un noturības mehānismus, īstenot mērķtiecīgu pilsoniskās sabiedrības attīstības rīcībpolitiku Latvijas Austrumu pierobežā, un atvēlēt finansējumu un resursus pilsoniskās sabiedrības kapacitātes celšanai un stiprināšanai.**

Spēcīga, rīcībspējīga un noturīga pilsoniskā sabiedrība ir drošības priekšnosacījums. Vēršam uzmanību, ka Nacionālās drošības koncepcijā noteikts, “Jāturpina stiprināt un attīstīt spēcīgas stratēģiskās komunikācijas spējas valdības centrā, kas darbojas sinerģijā ar valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju īstenotu stratēģisku un efektīvu komunikāciju ar savām auditorijām. Šādas komunikācijas mērķis ir veicināt iedzīvotāju patriotismu un piederības sajūtu Latvijas valstij un tās vērtībām, uzticēšanos valsts pārvaldes institūcijām, pilsonisko līdzdarbošanos demokrātiskos procesos un valsts attīstībā, kā arī zināšanas, prasmes un vēlmi aizstāvēt valsti krīzes vai apdraudējuma situācijās. Valsts pārvaldei vienoti un mērķēti jāturpina strādāt ar prioritārajām mērķauditorijām, īpaši jauniešiem un iedzīvotājiem reģionos (īpaši Latgales un Vidzemes pierobežas novados).” Tādējādi biedrības un nodibinājumi ir ļoti nozīmīgi kopienu līderi un “vidējie spēlētāji” starp valdības iestādēm un iedzīvotājiem, kas ir ļoti svarīgi kopienu aktivizēšanai un noturībai krīzēs.

Kamēr biedrību un nodibinājumu loma nacionālajā drošībā ir ļoti nozīmīga, Latgalē esošo organizāciju skaits ir zems un kapacitāte ir salīdzinoši vāja. Sabiedriskās politikas centra Providus pētījuma⁴ dati norāda, ka Latgalē reģistrētas aptuveni 7 % no visām Latvijas biedrībām un nodibinājumiem jeb nedaudz virs 2 tūkstošiem, un to blīvums visās deviņās pašvaldībās ir līdzīgi zems. NVO spēja darboties aktīvi, uzņemties līderību, būt aktīvam

---

⁴ Sabiedriskās politikas centra Providus 2023.gada pētījums “Nevalstiskais sektors Latgalē. Cik liels? Cik stiprs? Cik gatavs krīzēm?”. Autores: Līga Stafēcka, Agnese Frīdenberga un Laima Bērziņa. Pētījums pieejams: <https://providus.lv/wp-content/uploads/2023/11/Providus-Latgale.pdf>

pilsoniskās sabiedrības dalībniekam, ieraudzīt plašākas kopienas vajadzības un tām ātri pielāgoties ir atkarīgas no NVO kapacitātes – vai organizācijai ir pamatdarbībai nepieciešamie resursi – pastāvīgs finansējums, lai nosegtu ikdienas izmaksas un vismaz vienu vai vairākus darbiniekus. Tādēļ aicinām Rīcības plānā iekļaut finansējumu un resursus pilsoniskās sabiedrības kapacitātes celšanai un stiprināšanai. Kā arī vēršam uzmanību uz Rīcības plānā teikto, ka Latgales reģiona un Latvijas drošība lielā mērā ir arī priekšnoteikums investīciju drošībai ES. Tādējādi biedrību un nodibinājumu stiprināšana un tādējādi ieguldījums reģiona iekšējās un ārējās drošības stiprināšanā ir svarīgs priekšnoteikums ilgtspējīgai Austrumu pierobežas ekonomiskajai attīstībai.

Konkrēti risinājumi:

- (1) aicinām Rīcības plānā iekļaut izveidot programmu vietējo kopienu stiprināšanai;
- (2) aicinām sabiedrības noturības veidošanai attīstīt lokālo sociālo kapitālu, veidojot sociālās drošības tīklus, kas krīzes gadījumā ļautu cilvēkiem, īpaši, sociālās nevienlīdzības skartajām grupām, pēc iespējas ātrāk risināt problēmas, kā arī nodrošināt ātru atveseļošanos no krīzes. Pandēmija pierādīja, ka tieši lokālajā līmenī veidojas sociālā inovācijas, kur, sadarbojoties pārvaldei, nevalstiskajām organizācijām un privātajam sektoram, tiek attīstītas efektīvas rīcības. Lai tās kļūtu par pastāvīgu ieradumu, ir nepieciešama stratēģiska investīcija šādu inovatīvu sociālo mehānismu izveidē un nostiprināšanā;
- (3) aicinām pašvaldības iesaistīt vietējās biedrības un nodibinājumus civilās aizsardzības mācībās, lai organizētā pilsoniskā sabiedrība būtu apmācīta par to, kāda ir tās loma krīžu gadījumā, izprastu, kā pašvaldībā un valsts līmenī notiek krīžu vadība un tādējādi pašas izvērtētu savas iespējas, ko var dot krīžu pārvarēšanā;
- (4) aicinām atvēlēt valsts mērķētu finansējumu NVO sektora spēju stiprināšanai - administratīvo izdevumu segšanai;
- (5) aicinām paredzēt valsts iestāžu mērķtiecīgas rīcības, lai Latgales NVO spētu dzīvot un darboties - piemēram, Sabiedrības integrācijas fonda mācības Latgales biedrībām un nodibinājumiem par projektu rakstīšanu. Atbalstām arī neliela apjoma grantu programmas ar mazu administratīvo slogu atskaišu gatavošanai.

3. Par ieguldījumu sociālajā un ekonomiskajā izaugsme

Rīcības plānā tiek aktualizēti ne tikai zemi ekonomiskie rādītāji, bet arī sociālas problēmas, piemēram, sociālā atstumtība un sociālo pakalpojumu trūkums. Vēršam uzmanību, ka

Latvijas tautsaimniecības daļa ir arī nevalstiskais sektors – biedrības un nodibinājumi -, kas ir nozīmīgs iekļaujošas izaugsmes virzītājspēks, kas vienlaikus palielina sociālo kapitālu un rada ievērojamu saimniecisku vērtību, spēlē nozīmīgu lomu sociālās, ekonomiskās un politiskās jomās. Nevalstiskais sektors rada darba vietas, it īpaši, nodarbinot mazaizsargāto personu grupas (piemēram, cilvēkus ar invaliditāti, seniorus, un citas no darba tirgus izkritušas personu grupas), tādejādi gan veicot nodokļu iemaksas budžetā un mazinot slogu uz sociālo pabalstu budžetu, gan arī vairojot cilvēkkapitālu visas sociālajās grupās. Tādējādi biedrības un nodibinājumi savā ikdienas darbībā ne tikai sniedz ieguldījumu tautsaimniecībā⁵, bet arī vienlaikus risina vietējo kopienu sociālās problēmas.

Konkrēti risinājumi:

- (1) aicinām ieviest vienādu pieeju investīcijām, ietverot arī biedrības un nodibinājumus, sociālos uzņēmumus, kas ir būtiski nozīmīgs krīžu, tai skaitā sociāla rakstura, novēršanas jomā.
- (2) aicinām Rīcības plānā iekļaut programmas ieviešanu ar pieeju no “apakšas uz augšu” jeb LEADER pieeju, kas ievieš iniciatīvas par reālām vajadzībām no sabiedrības, un tās pašas spēju iesaistīties problēmu identificēšanā un risināšanā, kas uzlabotu sociālo situāciju un tautsaimniecības attīstību, veidojot labvēlīgu vidi dzīvošanai, uzņēmējdarbībai, ekonomiskajai attīstībai un ilgtspējīgai attīstībai kopumā. Tādēļ būtiski, veidojot plānu Latvijas Austrumu pierobežas attīstībai, pasākumos paredzēt resursus un finanšu piekļuves iespējas sabiedrības un biedrību un nodibinājumu virzītājam iniciatīvām.
- (3) aicinām noteikt, ka 20% no visas kopsummas, kas tika izmantota publisko iepirkumu veikšanai, pakalpojumi un preces tiek iepirkti sociāli atbildīgā veidā, piemēram, radot darba vietas no darba tirgus izkritušās personām vai uzlabojot darba apstākļus nodarbinātiem.
- (4) vienlaikus aicinām rast iespēju ieviest bezpeļņas sektoram mērķētus instrumentus - investīcijas sociālām inovācijām, sabiedrības pašorganizēšanās stiprināšanai un sociālās noturības veidošanai, kā arī sabiedrības interešu pārstāvības stiprināšanai kvalitatīvu reformu ieviešanai.

Organizācijas apliecina gatavību sadarboties Rīcības plāna izstrādes turpmākajā procesā, informējot un konsultējot, kā arī apkopojot nevalstisko organizāciju pārstāvju viedokļus. Aicinām informēt biedrības Politikas koordinatori Līnu Putāni lina@nvo.lv par šī procesa tālāku virzību.

---

⁵ U.Spuriņš (2024). Nevalstisko organizāciju sociālekonomiskā ietekme Pienesums IKP un valsts ieguldījumi. Pieejams: https://nvo.lv/uploads/petijums_nvo_ieguldijums_latvijas_ekonomika_.pdf

Kristīne Zonberga, biedrība "Latvijas Pilsoniskā alianse"

Joren Dobkiewicz (Jorens Dobkevičs), biedrība "New East"

Alina Hačetlova, biedrība "New East"

Sandra Palma, biedrība "Ludzas rajona partnerība"

Regīta Zeiļa, biedrība "Latvijas Sociālās uzņēmējdarbības asociācija"

Edeite Laime, Latgalīšu kultūrys kustība "Volūda" (biedrība "LgSC")

Inguna Badune, biedrība "Baltā māja"

Agnese Frīdenberga, biedrība "Sabiedriskās politikas centrs "Providus""

Oskars Zuģickis, biedrība "Dienvidlatgales NVO atbalsta centrs"

Sanita Putniņa, biedrība "Radošās Idejas"

Putāne 24245580

lina@nvo.lv